

Semesteroppgave

EXPHIL03 22V

Kandidatnummer: 4684

Drøft Streets argumentasjon for at moralske verdier er sinnsavhengige. Andre tekster som kan trekkes inn inkluderer Dawkins' *Det egoistiske genet* og Kants *Grunnlegging av moralens metafysikk*. [Antall ord i teksten: 944.]

Jeg syntes det er vanskelig å finne åpenbare logiske feil i argumentasjonen til Street. Under vil jeg hovedsaklig bryte den ned, men jeg nevner også en kantiansk innvending, og kort undrer meg over normative følger.

Argumentasjonskjeden i teksten kan oppsummeres slik (Street 2021):

1. Opprinnelsen, *genealogien*, til en oppfatning er viktig for ha kunnskap om ting.
2. Opprinnelsen kan forsterke eller undergrave, avhengig av kontekst.
3. Mennesker har noen grunnverdier, *psykologiske trekk*, som stammer fra biologisk evolusjon, siden disse promoterer overlevelse.
4. For å finne ut om evolusjonsopprinnelsen til verdiene våre forsterker eller undergraver oppfatningen vår, setter vi opp følgende dikotomi:
 - a. Ting har verdi enten fordi vi verdsetter dem (*sinnsavhengige*),
 - b. eller fordi de har verdi i seg selv, uavhengig av noens vurdering (*sinnsuavhengige*).
5. Hvis verdier er sinnsuavhengige (altså at de kan være sanne uavhengig av vår vurdering), forsterker ikke den evolusjonære opprinnelsen til oppfatningene våre deres «verdimessige sannhet», ettersom evolusjon ikke nødvendigvis selekterer for sanne oppfatninger.
 - a. Hvis verdier har verdi fordi vi bestemmer at de har det, er ikke opprinnelsen til verdiene problematisk. Fra 3. og 4a.
 - b. Hvis det finnes moralske sannheter som vi ikke er i stand til å fatte, kan vi ikke vite om vi lever riktig. Fra 3. og 4b.
6. Konklusjonen i 5b. er gyldig, men virker så usannsynlig at et av premissene bør forkastes. Evolusjonsteorien 3. kan ikke forkastes (jf. Dawkins 2016), dermed må *sinnsuavhengige verdier* 4b. være feil.

Jeg antar at Street i 1. og 2. tar utgangspunkt i en tradisjonell definisjon av kunnskap: en velbegrunnet, sann, overbevisning — hvis et av disse tre kravene ikke gjelder, har man ikke kunnskap (Wikforss 2021, s. 87). Hvis man argumenterer for

at et av disse kravene *aldri* gjelder, må en regnes som *skeptiker* (Wikforss 2021, s. 90). Det siste er hva Streets argumentasjon i 5. er et forsøk på: å undergrave *evidensen*, eller «velbegrunnetheten», for vår moralkunnskap, og dermed vise at dette fører til en «global verdimelessig skepsis» (Street 2021, s. 451), eller *moralsk skeptisisme*.

Street forkaster moralsk skeptisisme (konklusjonen 5b.) på bakgrunn av at synet på ingen måte er beskrivende for hvordan vi lever. Hen beskriver det som lite plausibelt om vår medfødte intuisjon villeder oss: om vi aksepterer en «global verdimelessig skepsis» kan vi like gjerne «leve livet ved å skrike hele tiden, ved å slå hjul, eller [...] andre ting» (sst., s. 451). Det virker som Street er av en flere som ser dette synet som så absurd at ethvert argument som leder hit må forkastes (Sinnott-Armstrong 2019). Jeg vil påpeke at jeg tror man kan være et helt ålreit, moralsk (i folkelig betydning), menneske og likevel være en moralsk skeptiker; du bare simpelthen anerkjenner at du ikke har god evidens for dine moralske vurderinger, men du kan ha *tro* på deres sannhet (for litt mer om dette se sst.).

Street tilbyr derimot en utvei i den alternative konklusjonen 5a. Ved å akseptere denne — at det ikke finnes objektive moralske fakta — er man ikke lenger en moralsk skeptiker, man er en moralsk *anti-realist* (Joyce 2021). Dette er et snedig triks, vi forkaster altså ikke *alle* moralske sannheter, men bare spesifikt de som blir undergravet av 3.

Kants innvending

Som nevnt i innledningen, syntes jeg det er utfordrende å finne gode innvendinger; argumentasjonen er god. Jeg skal ikke gjøre et forsøk, men jeg lar Kant prøve.

Som en rasjonalist, mener Kant vi kan resonnerer oss frem til universelle moralske dommer, som er uavhengige av noe menneskelig (eller antropologi, som han kaller det). Selv om Kant skriver lenge før Darwin og hans evolusjonslære, hevder han faktisk at «hvis nu naturens egentlige formål for et vesen, som har fornuft og vilje, var dets *oppretholdelse*, at det skulle *gå det vel*, med et ord dets *lykke*, så ville å en ha innrettet seg meget dårlig hvis den hadde utsett seg denne skapnings fornuft til å virkeliggjøre denne hensikt.» (Kant 2021, 4:395) Han mener at *instinkter* er mye mer effektive for lykke og overlevelse. Nøyaktig *hva* er fornuften vår egentlig godt for? Vår bevissthet og rasjonalitet kan tidvis virke litt overflødig for ren overlevelse. Han står ved at moralske verdier har sitt utspring her, i fornuften.

Er dette et godt motargument mot 5.? Jeg sier nei. For det første, og mest relevant, virker rasjonalitet absolutt nyttig for å tilpasse oss miljøet; for mennesker, selvsagt, men også i begrenset kapasitet hos andre dyr. For det andre, Kants argument er teleologisk: vi har rasjonalitet *for* å bruke den til å finne moralske sannheter (sst., 4:429). Dette er et lite overbevisende eksistensgrunnlag; rasjonalitet som biologisk tilpasning virker mer sannsynlig.

Konsekvenser

Street skriver avslutningsvis at våre mest grunnleggende verdier bør forbli uberørt av deres genealogiske opphav, det er vårt metaetiske perspektiv som må endres

(Street 2021, s. 453). Stemmer dette? Det er utenfor artikkelens omfang, men jeg undres om ikke Streets konklusjon også har *normative* følger. Hvis vår biologiske utvikling er opphavet til våre verdier, bør vi da kanskje, f.eks, leve mer i henhold til den?

Dawkins, i sin utgreiing om evolusjon, er tydelig på at han ikke er interessert i en «moraloppfatning» basert på evolusjon, og advarer mot å leve etter «genes lov om hensynsløs egoisme» (Dawkins 2016, kap. 1)*. Han gjør et poeng ut av at det kanskje også er tilfredsstillende å overkomme våre naturlige tilbøyeligheter. Jeg er til stor grad enig, det er en feilslutning å tenke noe *må* brukes til det det er ‘skapt’ for.

Jeg klarer likevel ikke la være å tenke at dette fordrer et antroposentrisk moralsyn. Hvis moralen likevel ikke er objektiv, den kommer fra oss selv, menneskene, virker det utfordrende å komme med gode argumenter for enten biosentriske eller universelle verdier. Det sagt, ‘P har verdi, fordi vi mennesker sier det’ er ikke ekvivalent med ‘P har verdi for oss, fordi P er nyttig for oss mennesker’ (Næss 1999, s. 338), men det er uklart for meg hvor bevisbyrden ligger.

Referanser

- Dawkins, Richard (2016). *The Selfish Gene: 40th Anniversary Edition*. 4. utg. Oxford Landmark Science. Oxford University Press. ISBN: 9780198788607.
- Joyce, Richard (2021). «Moral Anti-Realism». I: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Red. av Edward N. Zalta. Winter 2021. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
- Kant, Immanuel (2021). «Grunnlegging av moralens metafysikk». Norsk. I: *Vite, være, gjøre. Exphil: lærebok med originaltekster*. Red. av Herman Cappelen, Ingvild Torsen og Sebastian Watzl. Overs. tysk av Elling Schwabe-Hansen. 1. utgave, 3. opplag. Oslo: Gyldendal. Kap. 4. ISBN: 9788205529793.
- Næss, Arne (1999). *Økologi, samfunn og livsstil: Utkast til en økosofi*. 5. utg. Oslo: Bokklubben Dagens Bøker.
- Sinnott-Armstrong, Walter (2019). «Moral Skepticism». I: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Red. av Edward N. Zalta. Summer 2019. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
- Street, Sharon (2021). «Er det egentlig noe som betyr noe, eller er vi bare evolusjonært utviklet til å tro det?» Norsk. I: *Vite, være, gjøre. Exphil: lærebok med originaltekster*. Red. av Herman Cappelen, Ingvild Torsen og Sebastian Watzl. Overs. engelsk av Oda Storbråten Davanger. 1. utgave, 3. opplag. Oslo: Gyldendal. Kap. 16, s. 445–453. ISBN: 9788205529793.
- Wikforss, Åsa (2021). «Kunnskapsresistens». Norsk. I: *Vite, være, gjøre. Exphil: lærebok med originaltekster*. Red. av Herman Cappelen, Ingvild Torsen og Sebastian Watzl. Overs. svensk av Einar Blomgren. 1. utgave, 3. opplag. Oslo: Gyldendal. Kap. 4, s. 79–99. ISBN: 9788205529793.

* Det er verdt å merke seg at senere kapitler av den reviderte *The Selfish Gene* diskuterer hvordan altruisme og samarbeid — som tradisjonelt har høy moralsk verdi — er en viktig årsak til menneskets suksess (Dawkins 2016, kap. 12), som er litt dissonant med dette.